

Ekonominės migracijos reguliavimo strategijos efektyvumo įvertinimas

Tyrimas atliekamas pagal 2008 m. liepos 18 d.
sutartį D4-391/0718 su
Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

II etapo ataskaita

Visuomenės informavimas apie Ekonominės migracijos reguliavimo strategiją

***Ekonominės migracijos reguliavimo viešojo
informavimo kampanijos planas***

2009 m. kovo 2 d.

Tyrimo komanda:

Egidijus Barcevičius (tyrimo vadovas)
Dovilė Žvalionytė

Kiti VPVI analitikai ir asocijuoti ekspertai

Atliekant atvejo studijas prisidėjo:

Aurelija Laurušonytė (Ispanija)
Angelė Tamulevičiūtė (Vokietija)
Dovilė Vildaitė (Airija)

Turinys

Ivadas	5
1. Informavimo strategija	7
1.1. Informavimo plano tikslas	7
1.2. Tikslinės grupės ir Informavimo plano uždaviniai	8
1.3. Informavimo plano principai	10
2. Informavimo poreikiai ir kanalai	11
2.1. Informacijos poreikiai ir informavimo kryptys	11
2.2. Informacijos sklaidos kanalai	16
3. Informavimo plano įgyvendinimas	23
3.1. Tarpinstitucinis bendradarbiavimas	23
3.2. Planavimas, stebėseną ir efektyvumo vertinimas	24

Priedų sąrašas

- 1 Priedas. Ekonominės migracijos reguliavimo viešojo informavimo kampanijos planas
- 2 Priedas. Atvejo studijos: Airija, Vokietija, Ispanija
- 3 Priedas. Bendrojo informacinio portalo koncepcija

Lentelių sąrašas

Lentelė Nr. 1. Ataskaitos struktūra	6
Lentelė Nr. 2. Informavimo kampanijos tikslinės grupės	9
Lentelė Nr. 3. Informavimo plano uždaviniai	10

Paveikslėlių sąrašas

Pav. Nr. 1. Ketinančių grįžti gyventi į Lietuvą ir neketinančių dalis, kuriai informacija yra reikalinga.....	12
Pav. Nr. 2. Ketinančių grįžti gyventi į Lietuvą ir neketinančių informacijos pakankamumo vertinimas.....	12
Pav. Nr. 3. Išvykusiųjų pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai naudojasi lietuviškais naujienų portalais.	17
Pav. Nr. 4. Išvykusiųjų pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai naudojasi užsienio lietuviams skirtomis interneto svetainėmis ir spaudos leidiniais.	17
Pav. Nr. 5. Išvykusiųjų pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai žiūri lietuvišką televiziją, klausosi radijo ir skaito spaudą.	18
Pav. Nr. 6. Išvykusiųjų pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai naudojasi Lietuvos valstybės institucijų interneto svetainėmis.	19

Santrumpų sąrašas

EMRS	–	Ekonominės migracijos reguliavimo strategija
JAV	–	Jungtinės Amerikos Valstijos
JK	–	Jungtinė Karalystė
LDB	–	Lietuvos darbo birža
LEPA	–	Lietuvos ekonominės plėtros asociacija
LGITIC	–	Lietuvių grįžimo į Tėvynę informacijos centras
LTV	–	Lietuvos televizija
MD	–	Migracijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
SADM	–	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
ŠMM	–	Švietimo ir mokslo ministerija
TMID	–	Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas LR Vyriausybės
TMO	–	Tarptautinė migracijos organizacija
URM	–	Užsienio reikalų ministerija

Siekiant didinti ekonominės migracijos reguliavimo politikos efektyvumą labai svarbu išvykusiųjų tinkamai informuoti apie valstybės numatytas ir įgyvendinamas priemones. Atsižvelgiant į tai, Viešosios politikos ir vadybos instituto pagal 2008 m. liepos 18 d. sutartį su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Nr. D4-391/0718 atliekamo Ekonominės migracijos reguliavimo strategijos (toliau – EMRS) efektyvumo tyrimo antrasis etapas yra skirtas parengti 2009–2012 m. ekonominės migracijos reguliavimo viešojo informavimo kampanijos priemonių planą (toliau - Informavimo planas).

Informavimo plano paskirtis – padėti sistemishiau ir nuosekliau teikti užsienyje gyvenantiems lietuviams reikalingą informaciją bei informuoti juos apie Lietuvos valstybės vykdomas ekonominės migracijos reguliavimo politikos priemones.

Pasiekimai: 2007–2008 m. buvo įgyvendinamos priemonės, skirtos didinti informacijos išvykusiems prieinamumą ir kokybę

2007–2008 m. Ekonominės migracijos reguliavimo strategijoje buvo numatytos įvairios išvykusiųjų informavimo priemonės. Jos turėjo padidinti informacijos išvykusiems prieinamumą ir kokybę.

- *Pirma*, buvo siekiama didinti informacijos sklaidos *kanalų įvairovę*. Buvo platinami specialūs leidiniai, organizuojami renginiai, pradėta transliuoti lietuviška televizija per palydovą, planuota sukurti išvykusiems skirtą interneto portalą, svarstyta galimybė užsienyje steigti informacinius centrus.
- *Antra*, gerinant kokybę, greta bendro pobūdžio informacijos apie padėtį Lietuvoje, nemažai dėmesio skirta į Lietuvą ketinantiems grįžti emigrantams *aktualios informacijos* apie darbo, mokymosi, investavimo sąlygas Lietuvoje sklaidai.

Problema: nors išvykusieji jaučia informacijos apie Lietuvą trūkumą, tik nedidelė jų dalis naudojami valstybės teikiama informacija

Nepaisant 2007–2008 m. vykdytų priemonių, **išvykusiųjų informuotumas apie situaciją Lietuvoje ir valstybės pastangas migracijos reguliavimo srityje išlieka ribotas.** Tyrimo metu atliktos užsienyje gyvenančių lietuvių apklausos duomenimis:

- Didelei daliai respondentų trūksta informacijos apie darbo ir mokymosi sąlygas Lietuvoje, įsidarbinimo, verslo steigimo galimybes ir t. t.
- Valstybės institucijos teikia tokią informaciją, tačiau pusė išvykusiųjų nėra nieko apie tai girdėję. Šia informacija naudojosi ne daugiau kaip trečdalis emigracijos patirties turinčių asmenų.
- Kadangi didelė dalis tų, kurie naudojami valstybės institucijų informacija, ją vertina teigiamai, galima teigti, kad didelė problema yra informacijos apie galimus informacijos šaltinius trūkumas.

Informavimo planas parengtas atsižvelgiant į EMRS įgyvendinimo vertinimą ir ekonominę situaciją

Informavimo planas parengtas atsižvelgiant į (a) EMRS įgyvendinimo 2007–2008 m. patirtį ir (b) ekonominius sunkumus, su kuriais Lietuva susiduria nuo 2008 m. rudens. EMRS įgyvendinimo vertinimas atskleidė naudingų valstybės iniciatyvų, tačiau taip pat parodė, kad apie šias iniciatyvas nepakankamai žinoma, jos nenaudojamos, nepasitikima jų turiniu. Be to, pastarojo meto ekonominiai sunkumai skatina ne tik tobulinti 2007–2008 m. įgyvendintas priemones, bet ir iš naujo apgalvoti visos išvykusiųjų informavimo strategijos tikslus, uždavinius, tikslines grupes. Anksčiau pabrėžtas išvykusiųjų sugrįžimo skatinimas išlieka svarbus, tačiau ekonominės realijos skatina skirti

daugiau dėmesio ir į kitiems dalykams, tokiems kaip (a) galimas išvykstančiųjų skaičiaus padidėjimas; (b) pakartotinis išvykimas; (c) santykių su užsienyje gyvenančiais lietuviais išlaikymas ir ryšių su neseniai emigravusiais užmezgimas.

Informavimo planas remiasi naujausiais empiriniais duomenimis

Svarbus šio plano privalumas: **jį rengiant buvo remiamasi naujausiais kiekybiniais ir kokybiniais duomenimis apie išvykusiųjų informacijos poreikius ir naudojimo praktikas.** *Visų pirma*, tyrimo metu atliktų užsienyje gyvenančių ir iš užsienio į Lietuvą gyventi grįžusių lietuvių apklausų duomenys leido kiekybiškai įvertinti, kokios informacijos emigrantams labiausiai reikia, kokiais informacijos kanalais ji juos pasiekia ir t. t.¹ *Antra*, kiekybiniai duomenys buvo papildyti kokybiniais, gautais atlikus pusiau struktūruotus giluminius interviu su trijose užsienio šalyse – Airijoje, Ispanijoje ir Vokietijoje – gyvenančiais lietuviais ir jų žiniasklaidos bei bendruomenių atstovais (iš viso 32 interviu). Interviu leido detaliau atskleisti įvairias tarp užsienio lietuvių paplitusias informacijos naudojimo praktikas. Airijos, Ispanijos ir Vokietijos atvejų studijos pateikiamos 2 priede.

Dėl besikeičiančios Informavimo plano įgyvendinimo aplinkos, siūlomi keli išvykusiųjų informavimo scenarijai

Informavimo plano rengimą apsunkino kintanti šio plano įgyvendinimo aplinka. *Pirmiausia*, Informavimo plano rengimo metu planuotas su Lietuvos diasporos klausimais dirbančių institucijų pertvarkymas². Tokiomis sąlygomis sudėtinga planuoti, kas ir kaip galėtų informavimo priemonės įgyvendinti. *Antra*, dėl besikeičiančios ekonominės situacijos, sunku prognozuoti, kiek lėšų valstybė galės skirti informavimo priemonėms finansuoti. Atsižvelgiant į visa tai, informavimo plane siūlomi keli galimi informavimo scenarijai.

Informavimo plano „žemėlapis“

Ekonominės migracijos reguliavimo viešojo informavimo kampanijos planas pateikiamas Priede Nr. 1. Tolesnis šio dokumento tekstas yra skirtas minėto plano pagrindimui. Tekstą sudaro trys dalys (žr. Lentelė Nr. 1):

Lentelė Nr. 1. Ataskaitos struktūra

Ataskaitos dalis	Pagrindiniai klausimai
Informavimo strategija	Informavimo tikslai Tikslinės grupės ir informavimo uždaviniai Informavimo principai
Informavimo poreikiai, kanalai	Informacijos poreikiai ir informavimo kryptys Informacijos sklaidos kanalai
Informavimo veiklos organizavimas (Informavimo plano įgyvendinimas)	Tarpinstitucinis bendradarbiavimas Planavimas, stebėseną ir vertinimas

¹ Reprezentatyvi į Lietuvą grįžusių emigrantų apklausa, atlikta bendradarbiaujant su UAB „Baltijos tyrimai“ (2008 m. spalio-lapkričio mėn.); Kvotinė emigrantų iš Lietuvos apklausa 5 šalyse, atlikta bendradarbiaujant su UAB „TNS-Gallup“ (2008 m. spalio – gruodžio mėn.).

² 15 LR Vyriausybės programoje numatyta panaikinti Tautinių mažumų ir išeivijos departamentą (TMID).

1. INFORMAVIMO STRATEGIJA

1.1. Informavimo plano tikslas

Išvykusiųjų informavimas yra reikšminga ekonominės migracijos reguliavimo politikos dalis. Jis dvejopai svarbus vykdant šią politiką:

- *Pirma*, informavimas – tai priemonė įgyvendinti ekonominės migracijos reguliavimo politiką. Informacijos sklaida yra vienas iš svarbiausių instrumentų, kuriuos valstybė gali pasitelkti, norėdama paveikti ekonominės migracijos procesus.
- *Antra*, informavimas yra svarbus viešinant valstybės vykdomas priemones ekonominės migracijos reguliavimo srityje.

Abiem įvardytais atvejais informavimas yra būdas Ekonominės migracijos reguliavimo politikos tikslams pasiekti ir jos efektyvumui didinti. Šiame skyriuje apžvelgiama, kokių tikslų informuojant išvykusiuosius buvo siekta 2007–2008 m. ir kokie tikslai keltini naujuoju – 2009–2012 m. laikotarpiu.

Informavimo srityje pastaraisiais metais išvykusiesiems siunčiamos žinios labiausiai pabrėžė Lietuvos ekonomikos pažangą ir kvietimą grįžti į Lietuvą. Tokiu būdu buvo siekiama EMRS iškelto strateginio tikslo: kad „spartaus ekonominio augimo sąlygomis Lietuvoje nepritrūktų darbo jėgos, ir išvengti neigiamų migracijos proceso pasekmių“. Tačiau pastarųjų metų ekonominės migracijos reguliavimo patirtis ir dabartinės ekonominės realijos skatina šią žinią keisti. Esama bent trijų priežasčių, dėl kurių tolesnis išvykusiųjų skatinimas grįžti pabrėžiant Lietuvos pažangą ekonomikos srityje nėra tinkamas.

- *Pirma*, tiek grįžusiųjų, tiek išvykusiųjų apklausos rodo, kad dažniausiai grįžtama dėl emocinių (asmeninių) – socialinių veiksnių (šeimoms, kultūrinės aplinkos ir pan.). O ekonominiai veiksniai vaidina antraeilį vaidmenį. Vadinasi, ekonominės pažangos pabrėžimas neturėtų būti esminis komunikacijos aspektas.
- *Antra*, 2008 m. pab. – 2009 m. pr. jau nebūtų pagrįsta skelbti apie „spartų ekonominį augimą“.
- *Trečia*, kaip rodo atlikta išvykusiųjų apklausa, grįžti planuoja tik maždaug trečdalis šiuo metu užsienyje gyvenančių lietuvių. Trečdalis nurodo, kad jau yra apsisprendę negrįžti. Kadangi nemažai daliai išvykusiųjų grįžimas bent šiuo metu nėra aktualus, jiems siunčiama žinia neturėtų būti išskirtinai orientuota į grįžimo skatinimą.

Anksčiau išvardytos priežastys rodo, kad įgyvendinant Ekonominės migracijos reguliavimo viešojo informavimo kampaniją reikia labiau niuansuoti, į atskirų migrantų grupių poreikius geriau atsižvelgiančio ir į ekonominius motyvus mažiau orientuoto požiūrio. Tokio požiūrio esmine nuostata galėtų tapti **siekis neprarasti išvykusių Lietuvos gyventojų, nepaisant to, ar jie grįš, ar ne**. Kitaip tariant, reikėtų siekti išlaikyti ir nuolat stiprinti visų užsienyje gyvenančių lietuvių ryšius su Lietuva, gerinant išvykusiesiems teikiamos informacijos kokybę ir prieinamumą. Tai dvejopai prisidėtų prie EMRS strateginio tikslo – patenkinti darbo rinkos poreikius ir išvengti neigiamų migracijos pasekmių – pasiekimo. *Pirma*, stiprūs ryšiai tarp Lietuvos ir jos diasporos, pastarosios lietuviškas identitetas, tikėtina, skatintų intensyvesnę darbo jėgos tarp Lietuvos ir užsienio valstybių cirkuliaciją. Tokiu būdu, esant poreikiui, būtų geriau patenkinama kintanti darbo jėgos paklausa. *Antra*, stiprūs ryšiai leistų ne tik sumažinti neigiamas emigracijos pasekmes, bet ir sukurti teigiamų, pavyzdžiui, nuotoliniu būdu panaudojant emigrantų sukauptas žinias Lietuvos gerovei plėtoti ar pan.

Išvykusiųjų informavimas yra vienas iš būdų EMRS efektyvumui didinti

Ligi šiol išvykusiesiems buvo skelbiama apie Lietuvos ekonominę pažangą, skatinant grįžti, tačiau šiuo metu reikia naujo požiūrio

Naujo požiūrio pagrindas – stiprių ryšių tarp visų lietuvių siekiamybė

Orientavimasis į išvykusių lietuvių tarpusavio ryšių ir ryšių su Lietuva stiprinimą vykdant ekonominės migracijos reguliavimo politiką ir jos viešojo informavimo kampaniją taip pat didintų Lietuvos migracijos politikos nuoseklumą. Tai prisidėtų prie vadinamosios „**Globalios Lietuvos**“ idėjos, iškeltos kuriant santykių su užsienio lietuviais strategiją, realizavimo. „Globali Lietuva“, anot idėjos autorių, apima Lietuvoje gyvenančius ir po pasaulį pasklidusius Lietuvos piliečius bei išėivius-autochtonus, siejamus istorinių, kultūrinių, socialinių, ekonominių ir politinių ryšių. Šie ryšiai turi būti nuolat puoselėjami, jungiant visus lietuvius į transnacionalinį globalų socialinį tinklą³. „Globalios Lietuvos“ koncepcija remiasi naujais strateginiais dokumentais migracijos srityje - 2008 m. patvirtinta „Ilgalaikė valstybės santykių su užsienio lietuviais 2008–2020 m. strategija“ bei „Tarpinstitucinė bendradarbiavimo su užsienio lietuvių bendruomenėmis 2008–2012 metų programa“. Juose iškelto tikslo (padėti užsienio lietuviams išsaugoti tautinį tapatumą, ryšius su Lietuva, kultūrą, gimtąją kalbą, sudaryti sąlygas pasirengti integruotis į Lietuvos gyvenimą tiems, kurie ketina ateityje grįžti į Lietuvą) atsižvelgiant į esamas aplinkybes, būtų prasminga siekti ir vykdant ekonominės migracijos reguliavimo politiką.

Galima nurodyti ir dar keletą siūlomo požiūrio privalumų. *Pirmiausia*, jis vadovaujasi „laisvo judėjimo“ požiūriu, kurio esmė tokia: valstybė skatina piliečius kurti savo gerovę šalyje, tačiau pripažįsta jų teisę išvykti ir sugrįžti, todėl dės visas pastangas, kad ši teisė būtų tinkamai ginama. *Antra*, jis prisidėtų prie skirties tarp „išvykusiųjų“ ir „pasilikusiųjų“ mažinimo. Pastaruoju metu pastebima, kad šios dvi piliečių grupės yra tarsi priešpastatomos viena kitai: vieni laikomi labiau „patriotais“, kiti – mažiau, vieni vadinami „verslesniais“, kiti – „nemobiliais“ ir pan. Naujas požiūris padėtų ne gilinti, o mažinti šias dirbtines skirtis.

Apibendrinant, strateginis Informavimo plano tikslas:

stiprinti išvykusiųjų ryšius su Lietuva ir padėti norintiems grįžti į Lietuvą.

O svarbiausias bendrasis uždavinys:

gerinti išvykusiesiems teikiamos informacijos kokybę ir prieinamumą.

1.2. Tikslinės grupės ir Informavimo plano uždaviniai

Svarbiausia informavimo kampanijos tikslinė grupė yra visi į užsienį gyventi išvykę Lietuvos gyventojai. Galima išskirti kelis išvykusiųjų pogrupius – tikslines grupes, kurių informacijos poreikiai skiriasi. *Pirmiausia*, tarp visų išvykusiųjų reikėtų išskirti tuos, kurie yra apsisprendę (planuoja) grįžti gyventi į Lietuvą, nes jiems reikalinga specifinė informacija. Tačiau visais kitais aspektais (informacijos intensyvumu, pateikimo forma, naudojamais kanalais ir t. t.) perskyrų tarp grįžtančių ir negrįžtančių neturėtų būti daroma.

³Strateginių studijų centras (2006). *Lietuvos valstybės ilgalaikė strategija lietuvių emigracijos ir išėivijos atžvilgiu*. Vilnius.

Kita svarbi informavimo kampanijos tikslinė grupė yra Lietuvos gyventojai, visų pirma tie, kurių artimieji yra išvykę gyventi į užsienį. Kaip rodo išvykusiųjų apklausos rezultatai, pokalbiai (laiškai) su šeimos nariais, draugais ir pan., gyvenančiais Lietuvoje, yra svarbiausias informacijos apie Lietuvą šaltinis išvykusiems gyventi į užsienį. Bent kartais juo naudojasi daugiau kaip 96 proc. išvykusiųjų. Kasdien su artimaisiais Lietuvoje bendrauja beveik pusė apklaustųjų. Taigi Lietuvos gyventojai informavimo kampanijoje yra itin svarbūs kaip informacijos perdavimo išvykusiems kanalas. Atsižvelgiant į tai, informacija, skirta išvykusiems, turi būti skleidžiama ir Lietuvoje. Be to, dalį informacijos Lietuvos gyventojams skirti taip pat aktualu gerinant jų požiūrį į emigravusius, gilinant supratimą apie emigraciją. Visiems piliečiams (tiek išvykusiems, tiek ir ne) yra aktuali informacija apie jų teises būnant užsienyje darbo tikslais ir šių teisių gynimo būdus. Informavimo kampanijos tikslinės grupės ir jų informaciniai poreikiai pristatomi žr. Lentelė Nr. 2.

Lentelė Nr. 2. Informavimo kampanijos tikslinės grupės

	Tikslinė grupė	Specifiniai informacijos poreikiai	Visoms grupėms bendri informacijos poreikiai
Lietuvos gyventojai, išvykę gyventi į užsienį	1. Užsienyje gyvenantys lietuviai, planuojantys grįžti gyventi į Lietuvą	a) sugrįžimo sąlygos, pradedant darbo paieška ir baigiant socialinėmis garantijomis b) kuo gali padėti valstybė	a) valstybės požiūris į išvykusiųosius (pvz., „rūpinasi“ – „nesirūpina“) b) informacija „apie informaciją“: kokie svarbiausi ir patikimiausi informacijos šaltiniai, kurie padėtų spręsti konkretaus asmens problemas c) informacija apie teises ir socialines garantijas išvykus
	2. Visi užsienyje gyvenantys lietuviai	a) kaip išvykus galima prisidėti prie Lietuvos visuomeninio ir ekonominio gyvenimo b) kaip aktyviau dalyvauti užsienio lietuvių visuomeninėje veikloje c) kuo gali padėti valstybė (pvz., galvojant apie investavimą Lietuvoje ar tautinio identiteto išsaugojimo veiklą)	
Lietuvos gyventojai	3. Lietuvos gyventojai, turintys užsienyje gyvenančių artimųjų	a) valstybės politika išvykusiųjų atžvilgiu (pvz., mokesčių politika, sveikatos paslaugos ir pan.) b) valstybės politika išvykusiųjų artimųjų atžvilgiu (pvz., Lietuvoje likę vaikai ir pan.)	
	4. Visi kiti Lietuvos gyventojai		

Detaliau tikslinių grupių informacijos poreikiai paaiškinami antroje šio plano dalyje (Informavimo kryptys). Kadangi skirtingų grupių informacijos poreikiai skiriasi, formuojant informavimo plano uždavinius reikėtų šiais poreikiais vadovautis. Konkrečiai, siūlomi tokie uždaviniai (žr. Lentelė Nr. 3):

Lentelė Nr. 3. Informavimo plano uždaviniai

Uždavinys	Tikslinė grupė
1. Teikti aktualią informaciją apie sugrįžimo sąlygas ir valstybės paramą sugrįžtantiems	Užsienio lietuviai, planuojantys grįžti gyventi į Lietuvą
2. Teikti aktualią informaciją apie tai, kaip gyvenant užsienyje galima prisidėti prie Lietuvos visuomeninio ir ekonominio gyvenimo	Visi į užsienį išvykę gyventi lietuviai (pirmiausia tie, kurie artimiausiu metu neplanuoja sugrįžti)
3. Teikti informaciją apie tai, kaip gyvenant užsienyje aktyviau prisidėti prie užsienio lietuvių organizacijų visuomeninės veiklos	Visi į užsienį išvykę gyventi lietuviai (pirmiausia tie, kurie artimiausiu metu neplanuoja sugrįžti)
4. Teikti informaciją apie išvykusiųjų teises ir socialines garantijas (tiek užsienio valstybėse, tiek ir Lietuvoje)	Visos

1.3. Informavimo plano principai

Siekiant maksimalaus išvykusiųjų informavimo kampanijos efektyvumo, ji turėtų būti įgyvendinama vadovaujantis toliau įvardijamais informavimo principais.

Informacija turėtų būti nuolat lengvai prieinama ir susisteminta

1. Informacijos sistemiškumas ir prieinamumas. Tyrimo metu atliktos išvykusiųjų apklausos atskleidė, kad informavimo srityje didesnė problema yra ne informacijos kiekis, o jos nesistemiškumas ir sudėtinga paieška. Atsižvelgiant į tai, informavimo kampanija turėtų būti nukreipta į sistemingesnę informacijos pateikimą. Be to, turėtų būti užtikrinta, kad svarbiausia informacija būtų lengvai randama ir prieinama nuolatos, atskiras informavimo akcijas vykdant tik siunčiant pranešimus apie konkrečius įvykius ar naujas politikos priemones.

Informacijos sklaidai turėtų būti naudojami įvairūs kanalai

2. Informacijos šaltinių įvairovė. Vykdant išvykusiųjų informavimą reikia užtikrinti, kad informacija juos pasiektų įvairiais informavimo kanalais. Kitaip tariant, kad informacija būtų perduodama ne tik „valstybės institucijos – išvykusieji“ principu, bet įtraukiant į informavimo procesą ir kitus informacinės erdvės veikėjus: žiniasklaidą, užsienio lietuvių bendruomenes ir pan. Tai trejopai didintų informavimo efektyvumą. *Pirma*, gerintų informacijos prieinamumą. *Antra*, sumažintų valstybės institucijoms tenkantį išvykusiųjų informavimo krūvį. *Trečia*, skatintų išvykusiųjų pasitikėjimą gaunama informacija.

Esant galimybei, informaciją reikėtų suasmeninti

3. Asmeninis kreipimasis. Siekiant, kad informacija būtų patikima, siunčiamus pranešimus reikėtų suasmeninti, panaudojant juose eilinių ir žinomų žmonių istorijas, liudijimus, taip pat žymius žmones kaip kampanijoje naudojamų socialinių reklamų veidus. Anonimiška ar institucijų pasirašyta komunikacija turėtų būti naudojama tik skleidžiant faktinę, dalykinę informaciją.

Ryšys su išvykusiais turėtų būti abipusis

4. Interaktyvi komunikacija. Turi būti siekiama ne tik išvykusiųjų informavimo, bet ir interaktyvios komunikacijos su jais. Kitaip tariant, reikalinga užtikrinti grįžtamąjį ryšį su emigrantais. Tai padėtų suprasti išvykusiųjų poreikius ir, esant galimybei, geriau į juos atsižvelgti.

Visas informavimo priemones turėtų sieti bendras įvaizdis

5. Vieningas kampanijos įvaizdis. Vykdamas informavimo kampaniją, turi būti sukurtas vieningas kampanijos įvaizdis, padedantis identifikuoti kampanijos paskirtį, palengvinantis kampanijos priemonių atpažinimą, didinantis jos žinomumą tarp tikslinės grupės narių ir plačiojoje visuomenėje. Tam yra būtina sukurti informavimo kampanijos ženklą ir šūki, kurie būtų naudojami visose kampanijos priemonėse ir potencialiai galėtų tapti „Globalios Lietuvos“ idėjos simboliu.

2. INFORMAVIMO POREIKIAI IR KANALAI

Siekiant, kad informavimo kampanija būtų efektyvi, reikia, kad ji:

- atitiktų tikslinių grupių poreikius ir būtų kokybiška;
- būtų prieinama tikslinėms grupėms, t. y., būtų pasiekama tais kanalais, kuriuos šios grupės naudoja.

EMRS įgyvendinimo vertinimas ir atlikti tyrimai leido giliau išanalizuoti abu šiuos aspektus ir pateikti pasiūlymus, kurie aptariamai, atitinkamai 2.1 ir 2.2. dalyse.

2.1. Informacijos poreikiai ir informavimo kryptys

Išvykusiųjų apklausa leido nustatyti, kokia informacija aktualiausia užsienio lietuviams

Siekiant informavimo kampanijos efektyvumo, visų pirma, svarbu užsienyje gyvenantiems lietuviams teikti jiems reikalingą ir aktualią informaciją. Ligi šiol užsienio lietuvių poreikiai informavimo srityje buvo numanomi, tačiau nesant išsamių empirinių duomenų, negalėjo būti tiksliau įvertinti. Šio tyrimo metu atlikta užsienyje gyvenančių lietuvių apklausa sudarė galimybę nustatyti, kokia informacija labiausiai domina užsienio lietuvius ir kokios labiausiai trūksta. Toliau pateikiama analizė, atskleidžianti informacijos poreikių skirtumus tarp skirtingų tikslinių grupių. Remiantis šia analize:

- formuojamos **tematinės informavimo kryptys**, kurioms trečiojoje plano dalyje bus suformuluotos informavimo priemonės;
- pateikiamas papildomas pagrindimas 1 dalyje suformuluotiems uždaviniams.

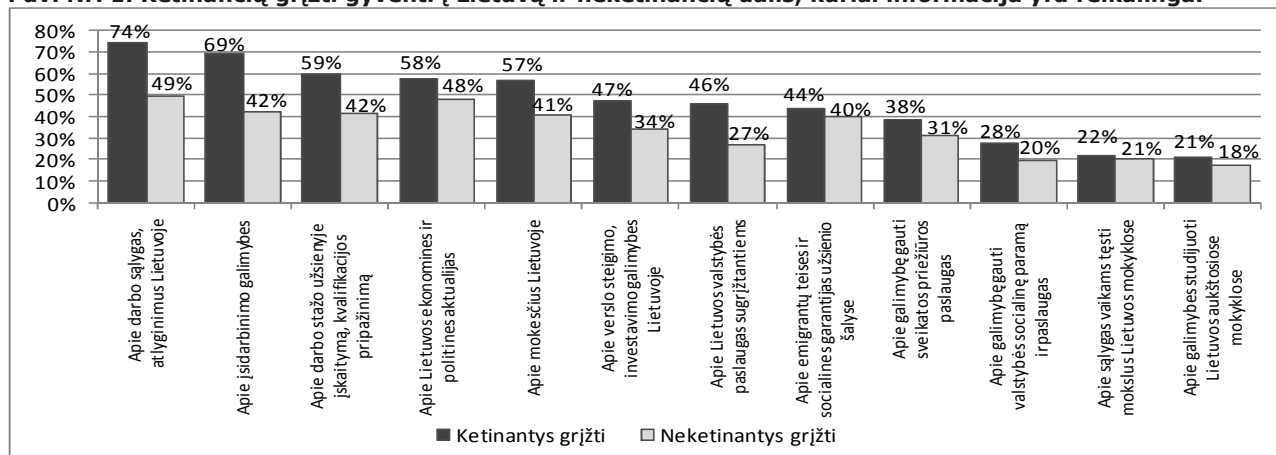
Išvykusiesiems įdomiausia įsidarbinimo Lietuvoje galimybės ir sąlygos

Labiausiai visus išvykusiuosius domina informacija, susijusi su Lietuvos darbo rinka. Daugiau kaip pusė užsienyje gyvenančių lietuvių apklausos metu nurodė, kad jiems reikalinga: informacija apie darbo sąlygas ir atlyginimų lygį Lietuvoje (63,1 proc.), apie įsidarbinimo galimybes (56,2 proc.), darbo stažo įskaitymą ir kvalifikacijos, įgytos užsienyje, pripažinimą (52,1 proc.). Tyrimo metu taip pat atlikta grįžusiųjų gyventi į Lietuvą apklausa patvirtino, kad gyvenant užsienyje labiausiai jiems buvo reikalinga informacija apie įsidarbinimo galimybes ir darbo sąlygas.

Ketinantiems grįžti reikia žinių apie darbą Lietuvoje, neketinantiems – apie Lietuvos ekonomiką, politiką, kultūrą

Tačiau tam tikrais svarbiais klausimais ketinančių grįžti gyventi į Lietuvą ir neketinančių grįžti informacijos poreikiai skiriasi. *Pirma*, ketinantiems grįžti bet kokia informacija apie Lietuvą reikalingesnė nei neketinantiems grįžti. *Antra*, ketinančius grįžti dažniausiai domina darbo sąlygos, įsidarbinimas ir darbo stažo įskaitymas, o neketinančius – darbo sąlygos, ekonominės ir politinės Lietuvos aktualijos ir išvykusiųjų teisės užsienio šalyse (žr. Pav. Nr. 1). Atviruose atsakymuose apie tai, kokios informacijos išvykusiesiems reikėtų, ir interviu su išvykusiaisiais metu neretai buvo pabrėžiama, kad ypač reikia daugiau kultūrinės informacijos apie Lietuvą, Lietuvos menininkus, įvairius renginius.

Pav. Nr. 1. Ketingančių grįžti gyventi į Lietuvą ir neketinančių dalis, kuriai informacija yra reikalinga.

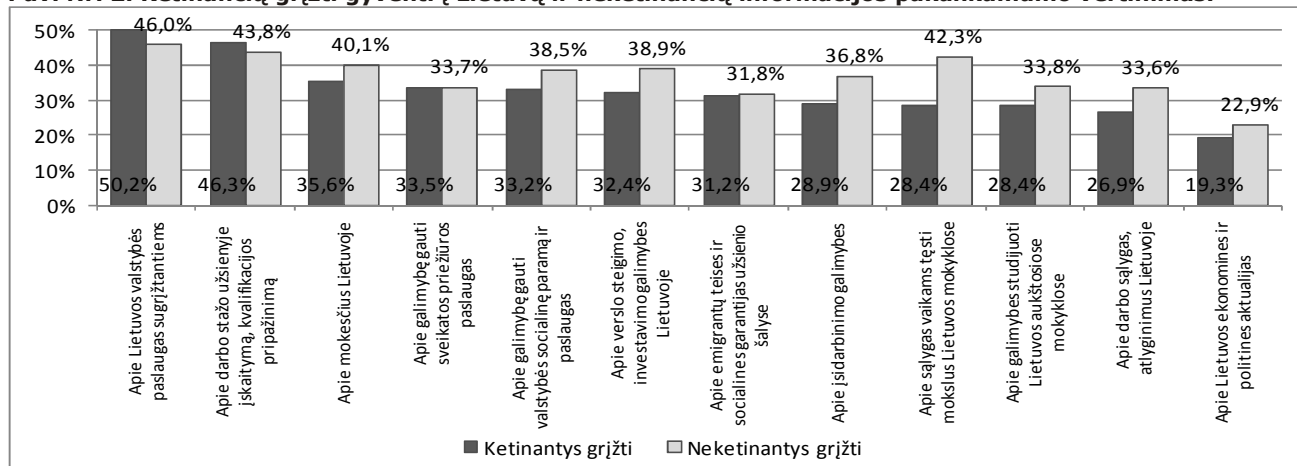

Šaltinis: VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos instituto užsakymu UAB „Baltijos tyrimai“ atliktos reprezentatyvios Lietuvos gyventojų apklausos duomenys, 2008 ir „TNS Gallup“ atliktos į užsienį gyventi išvykusių Lietuvos gyventojų apklausos duomenys, 2008.

Išvykusiesiems labiausiai trūksta informacijos apie grįžtantiems emigrantams skirtas valstybės paslaugas

Kalbant apie tai, ar tos informacijos, kurios reikia yra pakankamai, ketinantiems grįžti labiausiai trūksta informacijos, kaip jiems valstybė gali padėti, kaip grįžus įskaityti užsienyje įgytą darbo stažą, kokius mokesčius reiks mokėti. Be to, planuojantys grįžti pasigenda informacijos apie grįžus jiems priklausysiančias socialines garantijas bei galimybes naudotis viešosiomis paslaugomis, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros. Net 40 proc. išvykusiųjų mano, jog sugrįžus bus sunku į jas pretenduoti. Kol kas **neketinantys grįžti** be minėtų klausimų labiausiai pasigenda informacijos apie galimybes vaikams tęsti mokslus Lietuvoje (žr. Pav. Nr. 2). Tyrimo metu surinkti kokybiniai duomenys rodo, kad pastarasis aspektas yra itin svarbus bent teoriškai svarstant galimybę grįžti į Lietuvą. Apskritai, cituojant vieną iš užsienio lietuvių žiniasklaidos atstovių, ypač svarbu, kad išvykusiesiems būtų teikiama išsami dalykinė informacija apie gyvenimo sąlygas Lietuvoje, o ne apsiribojama kvietimu grįžti, apeliuojant į išvykusiųjų tautiškumą ir pan. Niekuo nepagrįstas kvietimas grįžti gyventi į Lietuvą išvykusiųjų neretai sutinkamas skeptiškai ar net pašaipiai⁴.

Pav. Nr. 2. Ketingančių grįžti gyventi į Lietuvą ir neketinančių informacijos pakankamumo vertinimas.

Pastaba: išvykusieji informacijos trūkumą vertino 5 balų skalėje, kurioje 1 balas reiškė „informacijos visiškai netrūko“, o 5 reiškė – „informacijos labai trūko“. **Paveikslėlyje nurodoma, kokia dalis respondentų pasirinko įvertį 5 („informacijos labai trūko“).**

Šaltinis: VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos instituto užsakymu „TNS Gallup“ atliktos į užsienį gyventi išvykusių Lietuvos gyventojų apklausos duomenys, 2008.

⁴ Interviu su Airijoje veikiančios lietuvių žiniasklaidos atstove, 2009 m. vasario 18 d.

Informacijos trūkumas apsunkina apsisprendimą grįžti į Lietuvą

Paradoksalu, kad išvykusiesiems labiausiai trūksta tos informacijos, kurios viešinimui skiriama santykinai nemažai valstybės dėmesio – apie kvalifikacijos pripažinimą, darbo stažo įskaitymą, mokesčius ir pan. Šios informacijos stoka gali turėti neigiamos įtakos grįžtamajai migracijai, nes remiantis užsienio lietuvių apklausos duomenimis, 30 proc. išvykusiųjų teigia, kad sugrįžimą apsunkina tai, kad jie mano, jog sugrįžus nebus pripažinta užsienyje įgyta kvalifikacija ir (ar) įgytas išsilavinimas; apie 45 proc. išvykusiųjų pastebi, kad jiems neaišku, ar sugrįžus bus užskaitytas jų darbo stažas (pvz., pensijai gauti), maždaug tokiai pat daliai nėra aišku, kiek ir kokių mokesčių gali tekti sumokėti grįžus į Lietuvą. Visa tai rodo poreikį didinti informacijos sklaidos efektyvumą. *Kita vertus*, tyrimo metu surinkti kiekybiniai ir kokybiniai duomenys rodo, kad valstybės institucijoms nevertėtų užsiimti tos bendro pobūdžio informacijos sklaida, kuri yra lengvai prieinama viešojoje erdvėje, pavyzdžiui, apie Lietuvos ekonomines ir politines aktualijas.

Informacijos grįžtantiems teikimas yra svarbus:

a) keičiant tarp išvykusiųjų paplitusias stereotipines nuostatas ir

Apibendrinant, informacijos poreikių analizė atskleidė, kad informacija apie Lietuvą labiausiai reikalinga ketinantiems anksčiau ar vėliau grįžti gyventi į Lietuvą. Geresnė informacijos sklaida yra dvejetainiai svarbi grįžtamajai migracijai. *Pirma*, efektyvesnis informavimas padėtų sklaidyti tarp išvykusiųjų vyraujančius stereotipus apie padėtį Lietuvoje. Užsienio lietuvių apklausa atskleidė, jog apie 40 proc. išvykusiųjų mano, kad Lietuvoje požiūris į emigrantus yra neigiamas. O tarp grįžusiųjų ir realiai susidariusių su vyraujančiu požiūriu taip manančių buvo tik 20 proc. grįžusiųjų. Be to, esantys užsienyje daug griežčiau vertina ir esamą situaciją Lietuvoje. Pavyzdžiui, apie 35 proc. grįžusiųjų visiškai ar iš dalies sutiko su teiginiu, kad sugrįžimą apsunkina korupcija ir biurokratizmas Lietuvoje, o tarp išvykusiųjų tokių buvo net 60 proc.

b) padedant jiems susiformuoti pagrįstus lūkesčius

Antra, tyrimo metu atlikti interviu taip pat parodė, kad dalis užsienio lietuvių, neturėdami išsamios informacijos, grįžta į Lietuvą su nepagrįstai aukštais lūkesčiais, kuriems nepasiteisinus, dar labiau nusivilia, o neretai ir vėl išvyksta. Kaip rodo grįžusių emigrantų apklausos duomenys, svarbiausias pakartotinai emigruoti skatinantis veiksnys yra nusivylimas – Lietuvos perspektyvomis, finansinėmis galimybėmis, darbo sąlygomis ir pan. Taigi išsamios ir kokybiškos informacijos išvykusiesiems teikimas padėtų švelninti neigiamas išvykusiųjų nuostatas Lietuvos atžvilgiu, taip skatindamas svarstyti grįžimo į Lietuvą galimybę, o apsisprendus grįžti, leistų susiformuoti pagrįstus lūkesčius, kokia padėtis jų laukia Lietuvoje.

Atsižvelgiant į tai, pirmoji siūloma šio plano tematinė informavimo kryptis (kuri atitinka ir pirmąjį uždavinį) yra tokia:

Grįžtant gyventi į Lietuvą reikalingos informacijos sklaida

Kita informavimo kampanijos dalis turėtų būti nukreipta į tuos, kurie grįžti į Lietuvą **šiuo metu neketina arba apkritai nemano kada nors grįžti**, tačiau vis dėlto siekia palaikyti ryšius su Lietuva. Ryšius išlaikyti padėtų dviejų tipų informacija:

- a) apie galimybes dalyvauti Lietuvos visuomeniniame ir ekonominiame gyvenime;
- b) apie galimybes dalyvauti užsienio lietuvių visuomeninėje veikloje.

Stiprinant išvykusiųjų ryšius su Lietuva, reikia informuoti juos apie galimybes nuotoliniu būdu įsitraukti į Lietuvos gyvenimą

Vienas iš geriausių būdų stiprinti išvykusiųjų ryšį su Lietuva yra skatinti jų investicijas Lietuvoje. Remiantis Lietuvos banko duomenimis, emigrantai į Lietuvą pastaraisiais metais parsiuždavo gana dideles pinigų sumas (pvz., apie 3 – 3,7 mlrd. Lt 2007 m.⁵). Šios perlaidos paprastai pasiekdavo Lietuvoje likusius šeimos narius, tėvus, senelius, palengvindamos jų materialinę padėtį. Tačiau išvykusiųjų lėšos galėtų būti ne tik suvartojamos, bet ir investuojamos Lietuvoje. Kad tokių intencijų esama, liudija ir apklausos duomenys. Jos metu net 40,9 proc. išvykusiųjų teigė, kad jiems reikalinga informacija apie verslo steigimo, investavimo galimybes ir sąlygas Lietuvoje. Daugiau kaip pusė jų tokios informacijos pasigedo. Užsienyje gyvenančių lietuvių investicijos būtų Lietuvai ne tik naudingos ekonomiškai, bet kartu išvykusieji būtų susieti su Lietuva glaudesniais finansiniais saitais.

Investavimas taip pat gali būti suprantamas ne tik siaura finansine prasme. Ryšiai su Lietuva gali būti stiprinami ir skatinant išvykusiųuosius, tarp jų mokslininkus, gydytojus, menininkus ir pan., „investuoti“ savo žinias ir patirtį į Lietuvą. Apklausos metu 42,4 proc. užsienyje gyvenančių lietuvių baiminosi, kad grįžus į Lietuvą nebūtų vertinama ir panaudojama jų gyvenant užsienyje įgyta patirtis ir žinios. Tarp neketinančių grįžti į Lietuvą taip manančiųjų dalis buvo didesnė (44,8 proc.) nei tarp planuojančių grįžimą (36,3 proc.). Tai reiškia, kad išvykusieji mano užsienyje įgiję tam tikros naudingos patirties, dėl kurios panaudojimo Lietuvoje galimybių nėra tikri.

Taigi antroji tematinė informavimo kryptis bus nukreipta į įvairių galimybių „investuoti“ Lietuvoje viešinimą (ji atitinka antrąjį uždavinį).

Informacijos apie galimybes dalyvauti Lietuvos visuomeniniame ir ekonominiame gyvenime sklaida

Teikiant informaciją išvykusiesiems reikia skatinti aktyvesnį jų įsitraukimą į užsienio lietuvių visuomeninę veiklą

Išlaikyti išvykusiųjų ryšį su Lietuva ir sustiprinti jų lietuvišką tapatybę padėtų aktyvesnis užsienio lietuvių įsitraukimas į bendrą veiklą. Išvykusiųjų apklausa atskleidė, kad **egzistuoja informacijos apie užsienyje veikiančias lietuvių bendruomenes ir kitas organizacijas stoka**. 63 proc. apklausoje dalyvavusių užsienyje gyvenančių lietuvių nurodė, kad nedalyvauja užsienio lietuvių organizacijų veikloje. Ketvirtadalis nedalyvaujančiųjų teigė to nedarantys, nes neturi informacijos apie minėtas organizacijas. Kokybinių tyrimų metu gauta informacija taip pat atskleidė, kad bendruomenės susiduria su nepakankamai patrauklaus įvaizdžio problema. Tai rodo poreikį aktyviau viešinti užsienio lietuvių bendruomenių veiklą, kurti geresnį jų įvaizdį.

Todėl trečioji tematinė informavimo kryptis (kuri atitinka trečiąjį uždavinį) yra:

Informacijos, skirtos skatinti dalyvavimą užsienio lietuvių visuomeninėje veikloje, sklaida

⁵ Lietuvos banko duomenys, žr. BNS (2008): „Gyventojai iš užsienio pernai atsiuntė beveik 3 mlrd. litų“. *Alfa.lt naujienų portalas*, 2008-03-28. <<http://www.alfa.lt/straipsnis/c66295>> [Žiūrėta 2008-10-14]. Tiesa, 2008 m. dėl ekonominės krizės pasaulyje, pervedamų lėšų gerokai sumažėjo. Swedbank duomenys, žr. Delfi (2008): Pasaulinė krizė mažina emigrantų siunčiamų pinigų kiekį“. *Delfi.lt naujienų portalas*, 2008-12-23.

Galiausiai tiek išvykusiesiems, tiek ir esantiems Lietuvoje labai aktuali yra informacija apie išvykusiųjų teises ir socialines garantijas.

Viena vertus, išvykusiesiems itin aktuali yra informacija apie jų teises ir socialines garantijas tose šalyse, kuriose jie yra apsistoję. Kaip atskleidė tyrimo metu atlikti interviu su išvykusiaisiais, atvykus gyventi į naują šalį pirmiausia labai reikalinga išsami informacija apie įsidarbinimą, mokesčius ir pan., vėliau - apie atvykusiųjų teises, jiems priklausančias valstybės išmokas bei pašalpas, ir t. t. Neturėdami patirties, o neretai ir nemokėdami tos šalies kalbos, išvykusieji yra priversti remtis ne visada patikimais informacijos šaltiniais. Informacijos apie išvykusiųjų teises ir socialines garantijas užsienyje patvirtino ir užsienio lietuvių apklausos duomenys. 43,2 proc. apklaustųjų nurodė, kad tokia informacija yra reikalinga. Pusė jų teigė, kad šios informacijos trūksta. Lietuvos valstybės institucijų galimybės teikti informaciją užsienio valstybių teisės klausimais yra labai ribotos. Vis dėlto atsižvelgiant į išvykusiesiems lietuviams iškylančias tokio pobūdžio problemas, valstybė gali prisidėti prie jų informuotumo didinimo skatindama užsienyje gyvenančių lietuvių pagalbą vieni kitiems. Tokio pobūdžio iniciatyvų užuomazgų jau esama kai kuriose užsienio lietuvių bendruomenėse⁶.

Viena iš išvykusiesiems itin aktualių informacijos sričių yra žinios apie jų teises ir socialines garantijas tiek Lietuvoje, tiek užsienyje

Kita vertus, išvykus dažnai labai aktualus tampa klausimas ir dėl to, kokios išvykusiųjų teisės ir pareigos Lietuvoje. Pavyzdžiui, 40 proc. užsienio lietuvių svarbus negrįžimo veiksnys buvo manymas, kad sugrįžus bus sunku pretenduoti į valstybės teikiamas paslaugas (švietimo, sveikatos, socialines), o 44,3 proc. nežinojo, ar bus užskaitytas jų darbo stažas, reikalingas pensijai gauti. Išvykusieji taip pat nėra tikri dėl to, kiek mokesčių turėtų sumokėti Lietuvos valstybei (44,3 proc. apklaustųjų tai reikšmingas negrįžimo veiksnys). Atitinkamai, informacija apie mokesčius Lietuvoje, kaip rodo apklausa, aktuali pusei užsienio lietuvių, dar 37,1 proc. reikalinga informacija apie galimybes gauti sveikatos priežiūros paslaugas, 24,8 proc. – apie galimybę gauti valstybės socialinę paramą, nedarbo išmokas ir socialines paslaugas.

Gaudami kokybiškos informacijos apie savo teises ir socialines garantijas, išvykusieji Lietuvos gyventojai ne tik lengviau galės užsitikrinti, kad jos būtų gerbiamos, bet ir žinos, kokiais atvejais jie gali tikėtis pagalbos iš Lietuvos institucijų. Todėl ketvirtoji tematinė informavimo kryptis (atitinka ketvirtąjį uždavinį) yra:

Informacijos apie išvykusiųjų teises ir socialines garantijas sklaida

⁶ Interviu su Airijos Monaghano lietuvių bendruomenės atstove, 2009 m. vasario 20 d.

2.2. Informacijos sklaidos kanalai

Išvykusiųjų apklausa atskleidė, kokiais informavimo kanalais užsienio lietuviai naudojami dažniausiai

Šiuolaikinė informacinė erdvė pasižymi informacijos sklaidos kanalų gausa: televizija, radijas, spauda, internetas ir kiti. Tačiau **ne visi informavimo kanalai yra vienodai svarbūs, norint pasiekti užsienyje gyvenančius lietuvius**. Jie skiriasi pagal populiarumą tarp išvykusiųjų, pagal jais besinaudojančių lietuvių charakteristikas, galiausiai pagal galimybes perduoti tam tikro pobūdžio informaciją. Toliau šiame skyriuje, remiantis užsienyje gyvenančių lietuvių apklausos duomenimis, analizuojama, kokiais informacijos sklaidos kanalais dažniausiai naudojami užsienio lietuviai.

Pagrindinis šaltinis, iš kurio užsienio lietuviai gauna žinių apie Lietuvą, yra jų artimieji – šeima, draugai, pažįstami. Cituojant vaizdingą vienos Airijoje gyvenančios lietuvės posakį, „pats rimčiausias ir patikimiausias informacijos užsienio lietuviams teikėjas yra „Man kažkas sakė..“⁷. Artimųjų, gyvenančių Lietuvoje, perduodama informacija dažniau ar rečiau naudojasi beveik visi (96,5 proc.) užsienio lietuviai. Kasdien su šeimos nariai ar draugais pasikalba arba susirašo beveik pusė (47,6 proc.) išvykusiųjų.

Daugiausia informacijos apie Lietuvą išvykusieji gauna iš savo artimųjų Lietuvoje, ja labiausiai pasitiki

Tokiu būdu gaunama informacija neretai laikoma pačia patikimiausia. Pavyzdžiui, vienas ir iš apklaustų užsienio lietuvių teigia: „Mano pati tikriausia informacija yra mano tėvai, sesers šeima, mano draugu šeima, kuri visiškai neatitinka interneto svetainėse skelbiamai informacijai. Kol jiems yra sunku, žinau, kad ir man grįžus butu labai sunku“. Artimųjų nuomonės, kaip didžiausią įtaką turinčio informacijos šaltinio vaidmenį patvirtino ir grįžusių emigrantų apklausa: 57 proc. jų nurodė, kad naudojami artimųjų perduodama informacija, spręsdami dėl grįžimo į Lietuvą. Be to, ji buvo jiems ženkliai naudingesnė nei visų kitų informacijos šaltinių teikiamos žinios.

Didelis artimųjų kaip informacijos šaltinio vaidmuo dvejopai svarbus rengiant šį išvykusiųjų Informavimo planą. *Viena vertus*, reikia pripažinti, kad valstybės galimybės tiesiogiai paveikti šiuo „informacijos kanalu“ perduodamas žinias išvykusiesiems yra labai ribotos. *Nepaisant to*, reikėtų bent dalį išvykusiesiems aktualios informacijos tikslingai skleisti Lietuvoje (orientuojantis į tuos, kurie turi užsienyje gyvenančių artimųjų), kad norima žinia „iš lūpų į lūpas“ pasiektų užsienio lietuvius.

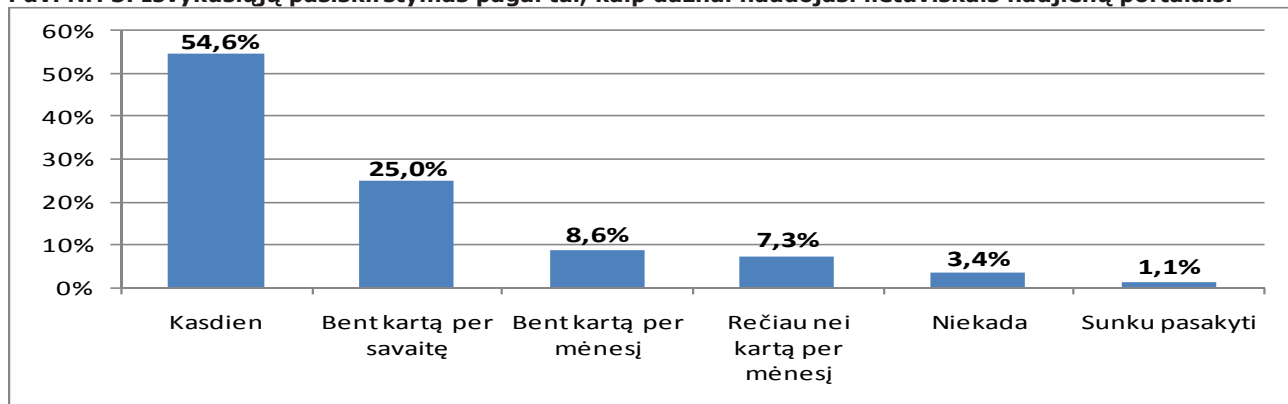
Dauguma išvykusiųjų, ieškodami informacijos apie Lietuvą, lankosi lietuviškuose naujienų portaluose

Svarbiausias viešojo informavimo kanalas, kuriuo galima pasiekti tiek išvykusiuosius, tiek jų artimuosius Lietuvoje, yra lietuviški naujienų portalai internete. Išvykusiųjų apklausos duomenys parodė, kad tai dažniausiai naudojamas informavimo kanalas tarp užsienio lietuvių. Daugiau kaip pusė apklaustųjų nurodė, kad kasdien naudojasi lietuviškais naujienų portalais informacijai apie Lietuvą gauti, dar ketvirtadalis tai daro bent kartą per savaitę (žr. Pav. Nr. 3). Tarp išvykusiųjų populiariausi naujienų portalai yra Delfi.lt ir Lrytas.lt. Jais atitinkamai naudojasi 86,8 proc. ir 61,8 proc. respondentų, nurodžiusių, kad naujienų portaluose lankosi ne rečiau kaip kartą per savaitę. Tarp kitų dažniau minėtų yra Alfa.lt (25,9 proc.), Lrt.lt (16,4 proc.), Balsas.lt (10 proc.). Atkreiptinas dėmesys, kad besilankantys naujienų portaluose, dažniausiai renkasi ne vieną, o kelis. Paprastai pasirenkamas Delfi.lt ir dar vienas ar keli portalai. Apklausos duomenys rodo, kad daugiau kaip 80 proc. skaitančių bet kurį iš naujienų portalų, skaito ir Delfi.lt. Vadinasi, informacijos sklaidai efektyviausia naudoti būtent pastarąjį. Taip pat pažymėtina, kad tarp užsienio lietuvių populiariausi portalai

⁷ Interviu su Airijoje veikiančios lietuvių žiniasklaidos atstove, 2009 m. vasario 18 d.

Lietuvos išeivijai teikia išskirtinį dėmesį, sukūrę specialias rubrikas – Delfi.lt „Svetur“, Lrytas.lt „Emigrantai“, Alfa.lt „Emigrantai“, kuriose publikuoja straipsnius apie užsienio lietuvius, taip pat straipsnius užsienio lietuviams aktualia tematika. Tiesa, juose dažniai skelbiama vienoda informacija ar net tie patys straipsniai, perspausdinama iš kitų šaltinių.

Pav. Nr. 3. Išvykusiųjų pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai naudojasi lietuviškais naujienų portalais.

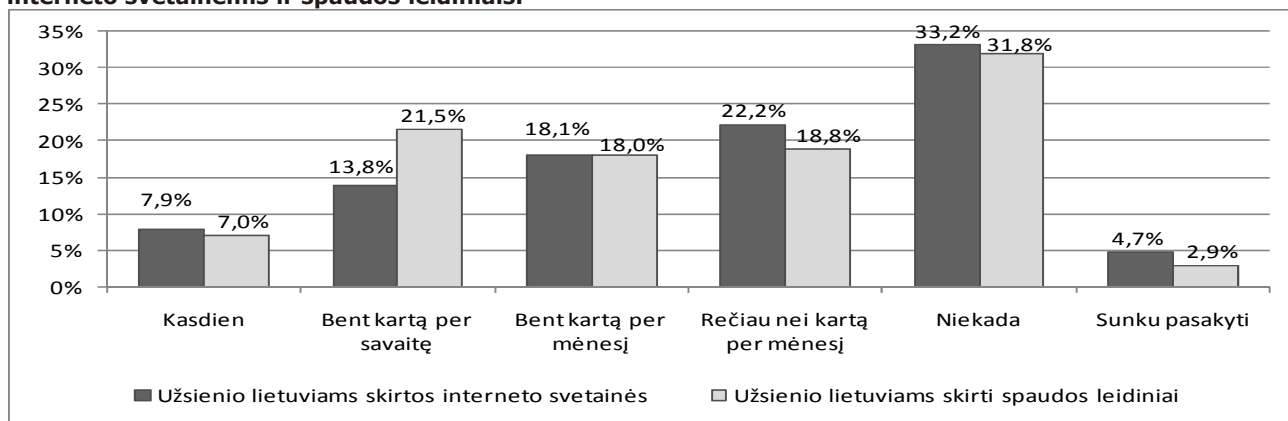
Šaltinis: VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos instituto užsakymu „TNS Gallup“ atliktos į užsienį gyventi išvykusių Lietuvos gyventojų apklausos duomenys, 2008.

Maždaug pusė išvykusiųjų bent kartais naudojami lietuviams skirta žiniasklaida – specialiomis interneto svetainėmis ir periodiniais leidiniais

Gana svarbią vietą užsienio lietuvių informacinėje erdvėje užima ir tiesiogiai jiems skirtos žiniasklaidos priemonės – specialios interneto svetainės ir spaudos leidiniai.

Nors kasdien šiomis informavimo priemonėmis naudojasi ne itin didelė dalis išvykusiųjų (7–8 proc.), tačiau ne rečiau kaip kartą per mėnesį interneto svetainės aplanko ar spaudos leidinius paskaito nuo 40 iki 60 proc. užsienyje gyvenančių lietuvių. Klasterinė statistinių duomenų analizė atskleidė, kad santykinai dažniausiai specialiai užsienio lietuviams skirtomis žiniasklaidos priemonėmis naudojasi jaunos, palyginti neseniai į užsienį išvykusios ir planuojančios grįžti į Lietuvą moterys. Tarp visų išvykusiųjų, kurie užsienio lietuvių žiniasklaida naudojami ne rečiau kaip kartą per savaitę, populiariausios užsienio lietuviams skirtos interneto svetainės yra Emigrantas.com (22,4 proc.), Saloje.lt (22,1 proc.), Lietuvauzsienvyje.com (22,1 proc.), Anglija.lt (22,1 proc.). Dažniausiai minėti spaudos leidiniai: „Saloje“ ir „Lietuvis“ (Airija), „Londono žinios“, „Info zona“ (Jungtinė Karalystė), „Vakarai“, „Amerikos lietuvis“ ir „Draugas“ (JAV). Būtent šiose trijose šalyse – Airijoje, Jungtinėje Karalystėje ir JAV – užsienio lietuvių žiniasklaida yra santykinai geriausiai išplėtotą ir dažniausiai naudojama. Kitose šalyse, pavyzdžiui, Vokietijoje ar Ispanijoje, nėra nei tose šalyse gyvenantiems lietuviams skirtų interneto svetainių (veikia tik bendruomenių ir panašios svetainės), nei specialių spaudos leidinių.

Pav. Nr. 4. Išvykusiųjų pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai naudojasi užsienio lietuviams skirtomis interneto svetainėmis ir spaudos leidiniais.

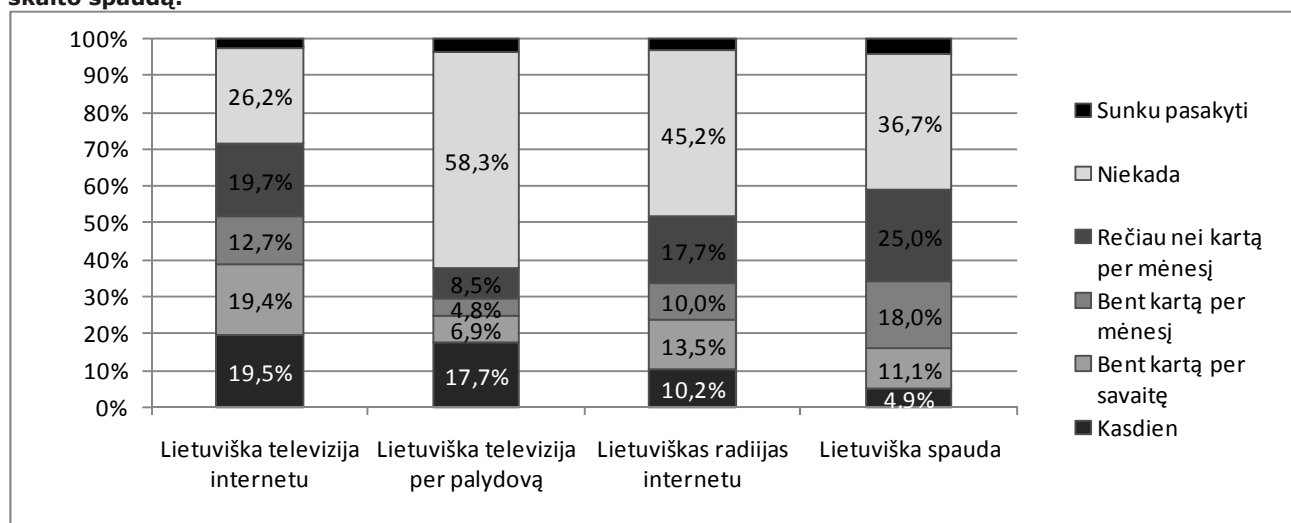

Šaltinis: VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos instituto užsakymu „TNS Gallup“ atliktos į užsienį gyventi išvykusių Lietuvos gyventojų apklausos duomenys, 2008.

Beveik penktadalis užsienio lietuvių kasdien žiūri lietuvišką televiziją, trečdalis bent kartą per mėnesį skaito lietuvišką periodiką

Dalis užsienio lietuvių informacijai apie Lietuvą gauti naudojami ir lietuviška spauda, televizija, radiju. Periodinę spaudą, atsiunčiamą ar atvežamą iš Lietuvos, kasdien skaito vos 4,9 proc. išvykusiųjų, tačiau bent kartą per savaitę lietuvišką spaudą atsiverčia 11,1 proc., o bent kartą per mėnesį – dar 18 proc. (žr.) Užsienyje dažniausiai skaitomi dienraštis „Lietuvos rytas“ ir savaitinis žurnalas „Žmonės“. Tarp užsienio lietuvių gana populiarūs ir lietuviška televizija. Lietuviškos televizijos transliacijas internetu kasdien stebi apie penktadalis išvykusiųjų (19,5 proc.). Beveik tiek pat (17,7 proc.) užsienyje gyvenančių lietuvių kasdien žiūri LTV World kanalo, transliuojamo per palydovą, programas (žr. Pav. Nr. 5). Tačiau tarp televizijos žiūrėjimo internetu ir per palydovą praktikuojama ir ženklių skirtumų: nemaža dalis išvykusiųjų televiziją internetu pasižiūri bent kartais, t. y. kartą per savaitę ar mėnesį. Tačiau dauguma (58,3 proc.) išvykusiųjų niekada nėra žiūrėję lietuviškos televizijos per palydovą. Beveik pusė (45,2 proc.) išvykusiųjų taip pat nėra klausęsi lietuviško radijo internetu. Kita vertus, trečdalis (33,7 proc.) tai daro bent kartą per mėnesį arba dažniau.

Pav. Nr. 5. Išvykusiųjų pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai žiūri lietuvišką televiziją, klausosi radijo ir skaito spaudą.

Šaltinis: VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos instituto užsakymu „TNS Gallup“ atliktos į užsienį gyventi išvykusių Lietuvos gyventojų apklausos duomenys, 2008.

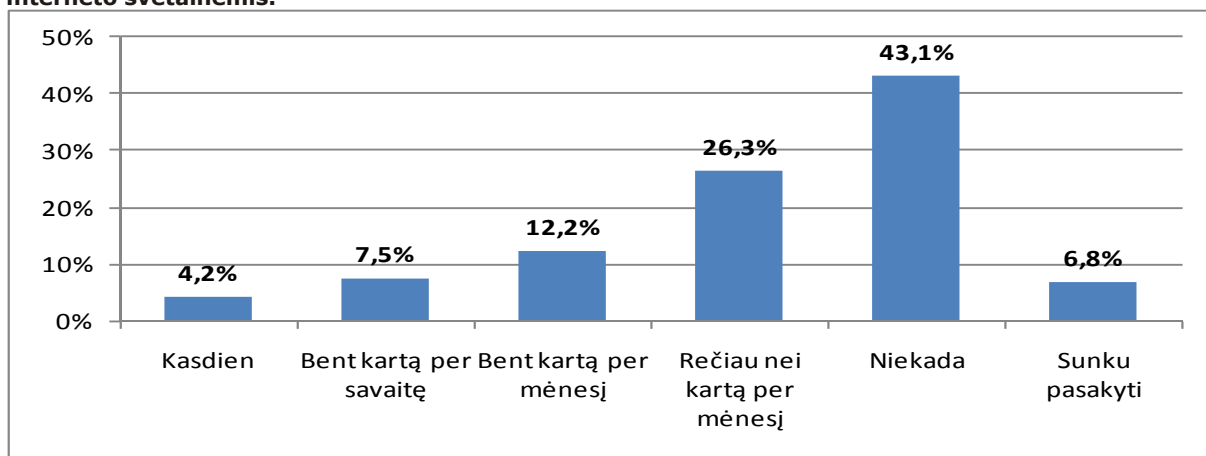
Visuomeninė veikla užsiimantys ir socialiai aktyvūs užsienio lietuviai informacijos apie Lietuvą gauna ir per bendruomenes bei įvairius socialinius tinklus

Išvykusiesiems informaciją galima platinti ir per užsienio lietuvių bendruomenes ir įvairius kitus socialinius tinklus. Tiesa, kaip rodo išvykusiųjų apklausa, informacijos apie Lietuvą iš bendruomenių kartą per mėnesį ar dažniau gauna tik maždaug 17 proc. apklaustųjų. Tačiau tarp kartais dalyvaujančių bendruomenių veikloje ši dalis siekia 47,8 proc., o tarp aktyviai dalyvaujančių – net 80,8 proc. Šie duomenys bei interviu metu surinkta informacija rodo, kad bendruomenės kol kas nėra itin efektyvus informacijos sklaidos kanalas bent dėl dviejų priežasčių. *Pirma*, jų veikloje dalyvauja gana nedaug išvykusiųjų (bent kiek dažniau dalyvauja apie 20 proc.). *Antra*, daugiausia jos yra orientuotos į savų narių informavimą. Kita vertus, per bendruomenes galima pasiekti vienus iš aktyviausių žmonių, kurie gali padėti paskleisti informaciją plačiau. Ypač aktualu, kad tokie žmonės taip pat dažnai naudojami įvairiais socialiniais tinklais (esama statistiškai reikšmingo ryšio), kuriais gali tiek gauti, tiek ir skleisti informaciją. Apklausa parodė, kad per el.pašto konferencijas ir socialinius tinklus internete informacijos apie Lietuvą kartą per savaitę ar dažniau gauna 13,7 proc. išvykusiųjų.

Parankus informavimo kanalas yra valstybės institucijų interneto svetainės, tačiau jas reikia populiarinti tarp išvykusiųjų

Išskirtinis informacijos kanalas vykdant šį Informavimo planą yra Lietuvos valstybės institucijų interneto svetainės. Valstybės išteklių požiūriu jis yra lengviausiai pasitelkiamas išvykusiems informuoti, tačiau, kaip rodo apklausa, šiuo informacijos kanalu yra gana retai naudojama. Vos daugiau kaip penktadalis šiame interneto svetainėse apsilanko bent kartą per mėnesį (žr. Pav. Nr. 6). Santykinai populiariausios tarp išvykusiųjų yra Lietuvos ambasadų, Užsienio reikalų ministerijos, Sodros, Migracijos departamento ir Valstybinės mokesčių inspekcijos interneto svetainės. Klasterinė statistinių duomenų analizė parodė, kad dažniausiai valstybės institucijų svetainėmis naudojasi aukštąjį išsilavinimą turintys išvykusieji, kurie planuoja grįžti gyventi į Lietuvą. Tarp jų išskirtinos dvi grupės: 1) vyresnio amžiaus JAV ilgą laiką gyvenantys lietuviai (greičiausiai planuojantys grįžti į Lietuvą išėjus į pensiją), 2) jauni neseniai į Airiją ir Jungtinę Karalystę išvykę lietuviai. Gana mažą valstybės institucijų interneto svetainių populiarumą gali paaiškinti tai, kad išvykusieji tiesiog nežino apie jas ir/ar jose teikiamą jiems naudingą informaciją. Tiek grįžusiųjų, tiek išvykusiųjų lietuvių apklausų metu maždaug pusė (42-50 proc.) respondentų nurodė, kad nėra girdėję apie valstybės paslaugas išvykusiems, įskaitant informacines priemones. Dar 15–25 proc. buvo sunku įvertinti tokias paslaugas, 9–11 proc. pastebėjo, kad tokių paslaugų yra per mažai. Valstybės paslaugomis buvo patenkinti vos 2–3 proc.

Pav. Nr. 6. Išvykusiųjų pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai naudojasi Lietuvos valstybės institucijų interneto svetainėmis.

Šaltinis: VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos instituto užsakymu „TNS Gallup“ atliktos į užsienį gyventi išvykusių Lietuvos gyventojų apklausos duomenys, 2008.

Nepaisant prieinamų informavimo kanalų gausos, reikiama informacija apie Lietuvą išvykusiųjų ne visada pasiekia.

Todėl svarbu, viena vertus, tobulinti ir geriau išnaudoti esamus kanalus, kita vertus, išplėtoti – trūkstančius.

Dauguma išvykusiųjų gali naudotis ir naudojasi įvairiais informacijos sklaidos kanalais – tiek viešaisiais, tiek ir asmeniniais, tiek bendraisiais, tiek ir specialiai jiems sukurtais. Nepaisant to, kaip rodo informacijos poreikių analizė (žr. ankstesnį skyrį), neretai jie teigia negaunantys jiems aktualios informacijos apie Lietuvą. Be to, daugumos jų nepasiekia valstybės teikiama informacija. Galima išskirti kelias tyrimo metu nustatytas svarbiausias priežastis:

- *Pirma*, valstybės pasirinkti informacijos sklaidos kanalai išvykusiųjų naudojami gana ribotai. Valstybės institucijų svetainėse, kaip minėta, kartais apsilanko vos penktadalis užsienyje gyvenančių lietuvių, specialius leidinius skaito ar specialiuose renginiuose dalyvauja vos apie 2 proc. išvykusiųjų. Daugelis emigrantų tiesiog nežino apie tokius informacijos kanalus, todėl reikėtų juos tobulinti, didinti jų žinomumą. Tai turėtų padėti spręsti akivaizdžias komunikacijos tarp Lietuvos valstybės ir išvykusių į užsienį jos gyventojų problemas, kurias atskleidžia tai, kad daugiau kaip 70 proc. išvykusiųjų ir 55 proc. sugrįžusiųjų nemano, kad Lietuvos valdžios supranta išvykusiųjų problemas ir skiria joms pakankamai dėmesio.
- *Antra*, tikslingai informacijos sklaidai nepakankamai išnaudojami tarp išvykusiųjų populiariausi informavimo kanalai (lietuviški naujienų portalai, užsienio lietuvių žiniasklaida ir kt.). Kaip rodo atlikti interviu, Lietuvos institucijos išvykusiesiems aktualią informaciją Lietuvos ir užsienio lietuvių žiniasklaidai teikia fragmentiškai, todėl ji ne visada pakankamai greitai pasiekia tuos, kuriems yra skirta.
- *Trečia*, tam tikrų aktualių informavimo kanalų nėra sukurta. Visų pirma, trūksta vieno bendrojo interneto portalo, kuriame būtų pateikiama visa svarbiausia išvykusiesiems reikalinga informacija apie Lietuvą. Portalo sukūrimas 2007 m. buvo numatytas kaip viena iš EMRS įgyvendinimo priemonių, tačiau ji nebuvo įgyvendinta. Apklausoje metu ne vienas iš užsienyje gyvenančių lietuvių pateikė tokio pobūdžio komentarų: „mančiau reikėtų vieno internetinio puslapio, pvz., kaip portalo, kur būtų galima rasti visa informacija apie šioje apklausoje paminėtas paslaugas. Tuo būdu žmonėms nereikėtų naršyti po internetą ieškant jiems reikalingos informacijos. Manau šiuo metu informacijos yra pakankamai, tik labai sunku ją surasti. Kitais žodžiais, reikėtų viską sistemingai sutvarkyti, kad ir paprastam žmogui būtų lengva visa informacija surasti“. Taigi vienas informacinis portalas padėtų išspręsti informacijos nesistemiškumo problemą, palengvintų informacijos paiešką.

Atsižvelgiant į tai, šiame Informavimo plane siūloma tobulinti ir plėtoti informavimo kanalus, numatant atskirą veiklos kryptį:

Išvykusiųjų informavimo kanalų tobulinimas

Įgyvendinus šios krypties priemones, išvykusiesiems bus paprasčiau rasti juos dominančios informacijos apie Lietuvą, o Lietuvos valstybės institucijos galės lengviau paskleisti reikiamas žinias užsienyje gyvenantiems lietuviams.

Skirtingose užsienio šalyse gyvenančių lietuvių poreikiai informacijos srityje yra panašūs, tačiau galima identifikuoti ir tam tikrus skirtumus

Tyrimo metu atlikta išvykusiųjų apklausa ir trijų užsienio šalių – Airijos, Ispanijos ir Vokietijos – atvejo studijos, paremtos giluminiais interviu su išvykusiaisiais (žr. 2 priedą), atskleidė, kad skirtingose užsienio šalyse gyvenančių lietuvių poreikiai informacijos apie Lietuvą srityje, kaip ir kanalai, kuriais jie dažniausiai gauna tokią informaciją, daugeliu aspektų yra panašūs. *Kita vertus*, galima identifikuoti ir tam tikrus skirtumus. Toliau pristatomi penkiose užsienio šalyse, į kurias, remiantis statistiniais duomenimis, yra išvykę daugiausia Lietuvos gyventojų, gyvenančių lietuvių poreikių informacijos srityje panašumai ir skirtumai (žr. 1 intarpa).

1 intarpas. Skirtingose užsienio valstybėse gyvenančių lietuvių informacijos poreikių ir naudojimo panašumai ir skirtumai.

Tyrimo metu buvo identifikuoti šie svarbiausi daugumai užsienio lietuvių, nepriklausomai nuo šalies, į kurią yra išvykę, būdingi informacijos poreikiai ir naudojimo praktikos:

- didžioji dalis išvykusiųjų informaciją apie Lietuvą visų pirma gauna iš savo artimųjų, likusių Lietuvoje, be to, tokia informacija labiausiai ir pasitiki;
- svarbiausias ir intensyviausiai naudojamas viešas informacijos sklaidos kanalas yra lietuviški naujienų portalai, tarp kurių populiariausias – Delfi.lt;
- dauguma išvykusiųjų nejaučia esminio informacijos trūkumo, tačiau norėtų, kad svarbiausia informacija būtų pateikiama vienoje vietoje, t. y. patraukliame ir funkcionaliame užsienio lietuviams skirtame interneto portale;
- Lietuvos valstybės institucijų informacija išvykusiesiems pastarieji naudojami mažai. Santykinai svarbiausia institucija jiems yra šalyje, kurioje gyvena, veikianti Lietuvos ambasada.

Toliau pristatomi penkių šalių - Airijos, Jungtinės Karalystės, JAV, Ispanijos ir Vokietijos – ypatumai pagal jose gyvenančių lietuvių informacijos apie Lietuvą poreikius ir prieinamumą jose.

Airija išsiskiria informacijos apie Lietuvą kanalų gausa ir gana aktyviu šioje šalyje gyvenančių lietuvių domėjimusi ja. Airijoje santykinai geriausiai išplėtotą užsienio lietuvių žiniasklaidą ((buvo) leidžiami lietuviški laikraščiai ir žurnalai). Taip pat sukurtos kelios Airijos lietuviams skirtos interneto svetainės. Šiomis informavimo priemonėmis bent kartais naudojasi 70-80 proc. Airijos lietuvių.

Vis dėlto dažniausiai Airijos lietuviai informacijos gauna žiūrėdami lietuviškos televizijos programas (didesnė dalis internetu, kai kurie - per palydovą), klausydami lietuviško radijo (internetu). Kasdien tai daro 10-30 proc. lietuvių, gyvenančių Airijoje.

Airijoje aktyviai veikia lietuvių bendruomenės ir kitos organizacijos. Jų veikloje bent kartais dalyvauja iki trečdaliao Airijos lietuvių. Organizacijos atlieka informacijos sklaidos funkciją tiek tiesiogiai perduodamos informaciją savo nariams, tiek ir per savo interneto svetaines ar el.pašto konferencijas.

Labiausiai Airijos lietuvius domina informacija, susijusi su darbu, t. y. apie įsidarbinimo ir darbo sąlygas Lietuvoje, darbo stažo įskaitymą, mokesčius. Todėl Airijos lietuviai santykinai dažniau nei kitose šalyse gyvenantys išvykusieji kreipiasi į Sodrą, Valstybinę mokesčių inspekciją. Tai paaiškina ir darbo mugių sėkmę Airijoje.

Jungtinė Karalystė informacijos apie Lietuvą sklaidos ir naudojimo požiūriu yra labai panaši į Airiją. Joje gyvenantys lietuviai šiek tiek mažiau skaito spaudą – tiek užsienio lietuvių, tiek ir Lietuvoje leidžiamą. Taip pat rečiau žiūri lietuvišką televiziją internetu.

Vokietija, nepaisant gana ilgos lietuvių emigracijos į šią šalį istorijos, pasižymi

gana maža informacijos apie Lietuvą sklaidos kanalų įvairove. Paprastai besidomintys tokia informacija ją randa internete. Dažniausiai naudojamasi naujienų portalų informacija. Tačiau juose (net ir specialiose išvykusiesiems skirtose rubrikose) Vokietijos lietuviams skiriama nedaug dėmesio, o specialių interneto svetainių Vokietijos lietuviams nesama.

Su informacijos trūkumo problema susiduria nesinaudojantys internetu. Jie dažniausiai priversti tenkintis iš artimųjų gaunama informacija, nes Vokietijos lietuviams skirtos spaudos nėra, o lietuviška periodika sunkiai prieinama. Lietuviškos televizijos transliacijos per palydovą tarp Vokietijos lietuvių taip pat nėra labai populiarios - net 75 proc. Vokietijos lietuvių niekada nėra tokia galimybė naudojęsi.

Tokiame palyginti tuščiajame informaciniame lauke svarbią reikšmę įgyja Vokietijos lietuvių bendruomenės. Jų veikloje bent kartais dalyvauja apie 37 proc. Vokietijos lietuvių (10 proc. – aktyviai). Tiesa, bendruomenės dažniausiai yra susikūrusios ir aktyviau veikia didesniuose Vokietijos miestuose, todėl mažųjų miestelių lietuviai ne visada turi galimybę dalyvauti bendruomenių narių susitikimuose. Kita vertus, kone kiekviena didesnė bendruomenė turi savo interneto svetainę, kuriose galima rasti aktualios informacijos apie Lietuvą.

Vokietijos lietuvius labiausiai domina bendro pobūdžio Lietuvos aktualijos, kurių jie ir gauna daugiausiai. Vokietijoje santykinai didesnei daliai lietuvių nei kitose šalyse reikalinga informacija apie galimybes gauti sveikatos priežiūros paslaugas. Vokietijoje gyvenantys lietuviai taip pat pasigenda informacijos Lietuvos kultūros tematika. Valstybės institucijų teikiama informacija naudojama mažai, išskyrus Lietuvos ambasados Vokietijoje ir URM.

Ispanijoje, į kurią lietuvių migracija suintensyvėjo po 2000 m., bet nepasiekė tokio masto kaip į Airiją ar Jungtinę Karalystę, informacijos apie Lietuvą sklaida yra bene labiausiai ribota tarp aptartų ES šalių. Ispanijos lietuviams skirtos žiniasklaidos (Ispanijoje leidžiamos lietuviškos spaudos ar specialių interneto svetainių) nesama. Todėl Ispanijoje gyvenantys lietuviai dažniausiai žinių semiasi skaitydami lietuviškus portalus (įdomu, kad tai vienintelė šalis, kurioje portalas Lrytas.lt yra populiariausias nei Delfi.lt). Taip pat žiūrėdami lietuvišką televiziją (kasdien žiūri apie 17 proc.), klausydami lietuviško radijo (kasdien – apie 13 proc.).

Lietuvių bendruomenės Ispanijoje susikūrė palyginti neseniai, todėl jų veikla kol kas nėra itin išplėtotą. Informavimo funkciją šios organizacijos taip pat kol kas atlieka ribotai: iš septynių regioninių lietuviškų bendruomenių tik dvi turi veikiančias interneto svetaines.

Informacijos turinio požiūriu, Ispanijos lietuvius labiau nei į kitas šalis išvykusius Lietuvos gyventojus domina informacija apie jų teises užsienio šalyje. Apskritai Ispanijoje gyvenančius lietuvius labiausiai domina darbo ir įsidarbinimo sąlygos Lietuvoje.

JAV, tradicinėje lietuvių emigracijos šalyje, išskirtinai svarbus informacijos apie Lietuvą kanalas yra užsienio lietuvių žiniasklaida. Periodinius lietuviškus leidinius kasdien skaito apie 12 proc. JAV gyvenančių lietuvių. Nemaža dalis (68 proc.), be to, bent kartais naudojami užsienio lietuviams skirtomis interneto svetainėmis (Vakarai.us, Emigrantas.com ir pan.).

Antras JAV informacinio lauko ypatumas – itin aktyvios lietuvių bendruomenės. Informacijos iš jų kasdien gauna apie 5 proc. JAV lietuvių. Penktadalis išvykusiųjų apklausoje dalyvavusių JAV lietuvių nurodė aktyviai dalyvaujantys bendruomenių veikloje, dar beveik 50 proc. dalyvauja bent kartais.

JAV lietuvius labiausiai domina Lietuvos politinės ir ekonominės aktualijos, taip pat darbo rinkos naujienos. Tačiau palyginti su kitomis aptartomis šalimis informacija apie darbo ir įsidarbinimo sąlygas Lietuvoje domina santykinai mažesnę dalį JAV gyvenančių lietuvių. Santykinai intensyviau jie domisi galimybėmis studijuoti Lietuvos aukštesiose mokyklose.

3. INFORMAVIMO PLANO ĮGYVENDINIMAS

Ekonominės migracijos reguliavimo viešojo informavimo kampanijos priemonių plano efektyvumas siekiant EMRS tikslų priklauso ne tik nuo pasirinktų informacinių priemonių, bet ir nuo tų priemonių įgyvendinimo organizavimo. Šiame skyriuje aptariami du Informavimo plano įgyvendinimo organizaciniai aspektai:

1. Tarpinstitucinis bendradarbiavimas;
2. Planavimas, stebėseną ir efektyvumo vertinimas.

3.1. Tarpinstitucinis bendradarbiavimas

Ekonominės migracijos reguliavimas yra horizontali, t. y. į daugelio institucijų kompetencijos sritį patenkanti, politika. Todėl tiek apskritai šios politikos, tiek ir konkrečiai jos informavimo veiklų efektyvumas labai priklauso nuo tarpinstitucinio bendradarbiavimo intensyvumo ir kokybės.

Pirmajame šio tyrimo etape atliktas 2007–2008 m. EMRS įgyvendinimo vertinimas atskleidė dvejopas su institucijų veiklos derinimu susijusias problemas informavimo srityje:

1. Dalis vykdytų informavimo priemonių persidengė. Dalis priemonių nurodė teikiamos informacijos turinį (įsidarbinimas, investavimo galimybės, mokymas ir t. t.), o kitos – informacijos kanalus (interneto portalas, specialus leidinys išvykusiesiems ir pan.).
2. Atsakomybė už informavimo priemonių įgyvendinimą buvo nepakankamai aiškiai ir tinkamai priskirta:

- a. Daugumos informavimo priemonių įgyvendinimas buvo pavestas bent kelioms ar net daugeliui institucijų. Pavyzdžiui, išvykusiesiems skleisti informaciją dėl įsidarbinimo, profesinio mokymosi, verslo steigimo (2.5. priemonė), kaip ir rengti ir teikti Lietuvos ir užsienio žiniasklaidai informaciją apie teigiamus socialinius ir ekonominius pokyčius Lietuvoje (3.5. priemonė), buvo įpareigtos net šešios institucijos. To pasekmės dvejopos. *Viena vertus*, kai kurios skirtingų institucijų įgyvendintos priemonės buvo labai panašios. Pavyzdžiui, du – Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir LGITIC – leidžiami panašaus turinio leidiniai į Lietuvą grįžtantiems emigrantams. *Kita vertus*, nesant aiškiai apibrėžtos atsakomybės, kai kurios institucijos santykinai mažai dalyvavo įgyvendinant numatytas priemones. Tiesa, būta ir geros institucijų bendradarbiavimo praktikos pavyzdžių - darbo mugių Airijoje ir Jungtinėje Karalystėje, kuriose dalyvavo bent kelių institucijų atstovai, organizavimas.
- b. Priemonės, kurios pagal savo pobūdį gali būti efektyviai įgyvendinamos tik bendradarbiaujant visoms su migracijos politika susijusioms institucijoms, buvo pavestos įvykdyti vienai iš jų, mažai prisidedant kitoms institucijoms. Konkretus pavyzdys – informacinio portalo išvykusiesiems ir ketinantiems grįžti į Lietuvą sukūrimas (3.1. priemonė). Kad toks portalas būtų efektyvus, prie jo kūrimo turėtų prisidėti visos suinteresuotos institucijos, visų pirma, teikdamos reikiamą informaciją.

Atliktas EMRS efektyvumo vertinimas atskleidė 2 su institucijų veiklos koordinavimu susijusias problemas:
a) priemonių persidengimas,
b) nepakankamai gerai apibrėžta institucijų atsakomybė

Siekiant efektyvesnio tarpinstitucinio bendradarbiavimo o reikia aiškesnio institucijų atsakomybės apibrėžimo ir tobulesnio veiklos koordinavimo mechanizmo

Svarbiausia tarpinstitucinio bendradarbiavimo priemonė 2007–2008 m. laikotarpiu buvo reguliarūs institucijų, susijusių su migracijos politikos įgyvendinimu, atstovų susitikimai Ekonominės migracijos reguliavimo komisijos posėdžiuose. Jie atsakingoms institucijoms padėjo dalintis informacija apie atliekamus darbus. Bendroms veikloms koordinuoti, be to, buvo kuriamos tarpinstitucinės darbo grupės, kurios vienais atvejais buvo efektyvios (TMID ir URM bendradarbiavimas, svarstant informacinių centrų steigimo galimybes (3.12. priemonė)), kitais - mažiau efektyvios (darbo grupė dėl informacinio portalo kūrimo (3.1. priemonė)). Tai rodo aiškesnių tarpinstitucinio bendradarbiavimo procedūrų poreikį. Geresnis informavimo veiklų koordinavimas a) leistų išvengti įgyvendinamų priemonių persidengimo, taip taupant išteklius, o išvykusiesiems perteikiant kokybiškesnę ir sistemiškesnę informaciją; b) sukurtų sinergijos efektą, kai vienu institucijų įgyvendinamos priemonės sustiprintų kitų institucijų priemonių poveikį.

Šis Informavimo planas prisidės sprendžiant anksčiau įvardytas problemas. Jame: a) informacinės priemonės sisteminamos nuosekliau; b) nurodomos už kiekvienos priemonės įgyvendinimą atsakingos institucijos; c) pasiūlomi tam tikri mechanizmai institucijų veiklai koordinuoti.

3.2. Planavimas, stebėseną ir efektyvumo vertinimas

Ekonominė migracija yra dinamiškas reiškinys, todėl siekiant, kad išvykusiųjų informavimas būtų sėkmingas ir veiksmingas:

1. Reikia vykdyti nuolatinę Informavimo plano įgyvendinimo stebėseną ir efektyvumo vertinimą.
2. Pagal stebėsenos ir vertinimo rezultatus Informavimo planą koreguoti, siekiant, kad vykdomos priemonės atitiktų kintančią situaciją, tačiau kartu prisidėtų prie ilgalaikių tikslų pasiekimo.

Siekiant Informavimo plano efektyvumo, būtina vykdyti jo įgyvendinimo stebėseną ir vertinimą. Tam naudotini šio tyrimo metu nustatyti ir įvertinti rodikliai

Vienintelis EMRS numatytas įgyvendinimo vertinimo rodiklis skatinant ekonominius migrantus grįžti į tėvynę yra Lietuvos piliečių migracijos saldo. 2005 m. jis buvo lygus -32 tūkst., o numatyta siektina reikšmė 2012 m. buvo lygi 0. Tai aukščiausio lygmens – poveikio – rodiklis, neleidžiantis tinkamai įvertinti uždavinių ar tuo labiau priemonių įgyvendinimo efektyvumo. Atsižvelgiant į tai, šio tyrimo pirmojo etapo metu atliekant EMRS efektyvumo vertinimą, buvo nustatyti trijų lygių EMRS įgyvendinimo stebėsenos ir vertinimo rodikliai:

1. Poveikio (tikslų lygmuo);
2. Rezultatų (uždavinių lygmuo);
3. Produkto (priemonių lygmuo).

Išvykusiųjų informavimo srityje daugiausia dėmesio reiktų skirti uždavinių lygmens rodikliams. Jie rodo, kokių mastu įgyvendintos informavimo priemonės pasiekė tikslinę grupę, pvz., kokia išvykusiųjų ir grįžusiųjų į Lietuvą dalis naudojosi valstybės institucijų teikiama informacija, kaip besinaudojusieji tą informaciją vertino. Remiantis tyrimo rezultatais, buvo nustatyta šių rodiklių reikšmė 2008 m. pab. Minėtus rodiklius siūloma naudoti atliekant nuolatinę Ekonominės migracijos reguliavimo viešojo informavimo kampanijos priemonių plano stebėseną ir efektyvumo vertinimą.

Atsižvelgiant į nuolat kintančias aplinkybes, remiantis šiuo 2009–2012 m. informavimo planu reikalinga kasmet parengti metinius išvykusių informavimo planus

Informavimo planas yra parengtas trejų metų 2009–2012 m. laikotarpiui. Tai laikotarpis, per kurį gali kisti daugelis svarbių aplinkybių: ekonominė padėtis, politiniai prioritetai, išskylančios problemos, finansinės galimybės ir t. t. Todėl, *viena vertus*, šiame Informavimo plane pateikiami įvairūs įgyvendinimo scenarijai, leisiantys pasirinkti konkrečiu momentu tinkamiausią informavimo modelį. *Kita vertus*, remiantis numatytų scenarijų logika, kiekvienų metų pradžioje reikalinga parengti metinius informavimo planus, kurių kiekvienas atsižvelgtų ir į ankstesnių metų plano įgyvendinimo stebėsenos ir efektyvumo vertinimą.

Atsižvelgiant į aptartas problemas, Informavimo plane įvardyta veiklos kryptis:

Informavimo veiklos pradžia, planavimas ir vertinimas

Viešosios politikos ir vadybos
institutas

Gedimino pr. 50
LT-01110 Vilnius

Tel. +370 5 2620338

Faks. +370 5 2625410

info@vpvi.lt
www.vpvi.lt

